

Biblioteka
HOROR

Urednik
Borislav Pantić

Naslov originala
Bram Stoker
“Dracula”

Autor ilustracije i dizajna korice:
Dragan Bibin
Copyright © Čarobna knjiga 2009.

ISBN 978-86-7702-095-8

Nijedan deo ove publikacije, kao ni publikacija u celini, ne sme se re-produkovati, umnožavati, preštampavati niti u bilo kojoj drugoj formi i bilo kojim drugim sredstvom prenositi ili distribuirati bez odobrenja izdavača.

Sva prava za objavljivanje ove knjige zadržavaju autor i izdavač prema odredbama Zakona o autorskim pravima.

Čarobna knjiga
Beograd 2009.

Brem Stoker

DRAKULA

Prevod
Mirjana Živković

**Čarobna
knjiga**

Mom dragom prijatelju
Homi-begu¹

¹ Tomas Henri Hol Kejn (Thomas Henry Hol Caine, 1853–1931), popularni romanopisac. Njegov nadimak znači mali Tomi. (Prim. prev.)

PRVA GLAVA

DNEVNIK DŽONATANA HARKERA
(sačuvano u stenografskim beleškama)

Treći maj, Bistrica. – Napustio sam Minhen u osam i trideset pet prvog maja uveče i stigao u Beč rano sledećeg jutra. Trebalo je da pristignem u šest i četrdeset šest, ali voz je kasnio jedan sat. Izgleda da je Budimpešta divno mesto, bar prema onome što sam umeo da zapazim iz voza i na osnovu onoga što sam video tokom kratkog vremena koje sam proveo u šetnji ulicama. Plašio sam se da se suviše udaljim od stanice, jer stigli smo kasno i trebalo je da krenemo dalje, po mogućstvu tačno na vreme. Stekao sam utisak da napuštamo Zapad i ulazimo na Istok; prešavši preko najzapadnjačkijeg od predivnih mostova što stoje preko Dunava, koji je ovde podosta širok i dubok, obreli smo se usred nasleđa turske vladavine.

Krenuli smo bezmalo na vreme i u sumrak smo stigli u Klausenburg. Ovde sam se zaustavio da prenoćim u hotelu „Rojal“. Za ručak, ili pre za večeru, bio sam poslužen piletinom zgotovljenom na neobičan način, sa alevom paprikom. Jelo je imalo izvrstan ukus, ali je izazivalo silnu žeđ. (*Podsetnik*: uzeti recept za Minu.) Upitao sam konobara i on mi je odgovorio da sam jeo takozvani „pileći paprikaš“. Budući da je to nacionalno jelo, moći ću da ga naručim svuda duž Karpata. Moje površno znanje nemačkog ovde mi veoma koristi; stvarno, uopšte ne znam kako bih bez njega.

Imajući nešto slobodnog vremena na raspolaganju u Londonu, posetio sam Britanski muzej i u biblioteci malo prelistao knjige i zemljopisne karte o Transilvaniji. Smatrao sam da izvesno

predznanje o toj zemlji nipošto ne može da bude na odmet kada je u pitanju njeno plemstvo. Ustanovio sam da se oblast koju on navodi nalazi na krajnjem istoku zemlje, upravo na granici između tri države, Transilvanije, Moldavije i Bukovine, u središtu karpatskih planina, da predstavlja jedno od najdivnijih i najmanje poznatih delova Evrope. Nisam uspeo da naiđem ni na jednu kartu ili na neko delo koji bi mi ukazali na tačan položaj Drakulinog zamka, kao što ne postoje ni karte ove zemlje koje bi se mogle uporediti sa našim vojnim kartama, ali pronašao sam da je Bistrica, gradić sa poštom čiji je naziv nadenuo grof Drakula, prilično poznato mesto. Uneću ovde neke svoje zabeleške, koje će mi osvežiti sećanje kada o putovanjima budem razgovarao sa Minom.

Stanovništvo Transilvanije sastoji se od četiri različite nacionalnosti: Saksonaca, na jugu, sa kojima su izmešani Vlasi, potomci Dačana; Mađara, na zapadu, i Sekelja na istoku i severu. Ja idem među ove poslednje, koji za sebe tvrde da su potomci Atile i Huna. Možda i jesu, jer kada su Mađari u jedanaestom veku pokorili zemlju, u njoj su zatekli nastanjene Hune. Čitao sam da su sva moguća sujeverja na svetu sabrana u toj potkovicu Karpata, kao da je ona središte svojevrsnog kovitlaca mašte; ako je to tačno, moj boravak može biti veoma zanimljiv. (*Podsetnik*: moram pitati grofa sve o njima.)

Nisam dobro spavao, iako mi je krevet bio prilično udoban, jer su me mučili razni čudni snovi. Možda su bili posledica toga što je ispod mog prozora cele noći zavijao neki pas, ili je možda kriv bio paprikaš, zbog kojeg sam morao da popijem svu vodu iz boce, a opet mi nije uspelo da utolim žeđ. Pred jutro sam zaspao, ali probudilo me je uporno kucanje na vrata, što mora da znači, pretpostavljam, da sam čvrsto spavao. Doručkovao sam opet paprikaš i neku vrstu kaše od kukuruznog brašna, za koju su mi rekli da se zove „mamaliga“, zatim patlidžan punjem mlevenim mesom – odlično jelo, koje oni zovu „impletata“. (*Podsetnik*: i za ovo uzeti recept). Morao sam da požurim sa doručkom, budući da je voz kretao nešto pre osam, ili je bar trebalo tada da pođe. Pošto sam u žurbi stigao na stanicu u sedam i trideset, bio sam primoran

da sedim u kupeu više od sata pre nego što smo krenuli. Izgleda da što se više čovek udaljava na istok, to se vozovi manje drže voznog reda. Kakvi li su tek onda u Kini?

Celog dana bazali smo kroz zemlju punu svakojakih lepota. Čas bismo ugledali gradiće ili zamkove na vrhu strmih brda, nalik na one koje viđamo u starim misalima, čas bismo prolazili pored reka i potoka, koji su plavili okolni predeo, što se dalo zaključiti po njihovim stenovitim obalama. Potrebno je mnogo vode, i to brze vode, da se ogole spoljne ivice reke. Na svakoj stanici videlo se mnoštvo ljudi, ponekad su to bile čak gomile, raznoliko odevene. Neki od tih ljudi ličili su na naše seljake, ili na one koje sam viđao u Francuskoj i Nemačkoj, u kratkim kaputima, sa okruglim šeširima i u domaćim pantalonama, ali ostali su bili veoma živopisni. Žene su lepo izgledale, dok im se ne približiš, premda su veoma nezgrapne u struku. Imale su dugačke, raznolike, bele rukave i većina ih je nosila široke opasače sa mnogo pruga, na kojima su lepršale trake kao kod baletskih haljina; razume se, ispod su imale podsuknje. Najčudnije spodobe koje smo videli bili su Slovaci, koji su veći varvari od ostalih, sa svojim velikim, kaubojskim šeširima, širokim, vrećastim, prljavobelim pantalonama, belim lanenim košuljama i ogromnim, teškim, kožnim opasačima, gotovo stopu širokim i celom dužinom načičkanim mesinganim ekserima. Oni nose visoke čizme, sa pantalonama uvučenim u njih, imaju dugačke, crne kose i guste crne brkove. Veoma su živopisni, ali ne izgledaju upečatljivo. Na pozornici bi ih sigurno predstavili kao neku staru istočnjačku bandu razbojnika. Međutim, rečeno mi je da su sasvim bezopasni, pa čak i da oskudevaju u urođenoj sklonosti ka samopotvrđivanju.

Već se spuštala noć kada smo stigli u Bisticu, veoma zanimljivo drevno mesto. Kako se nalazila praktično na granici – jer prolaz Borgo vodi iz nje u Bukovinu – imala je burnu povest, čiji su tragovi bili vrlo vidljivi. Pre pedeset godina došlo je do niza velikih požara koji su prouzrokovali strašna pustošenja u pet različitih prilika. Na samom početku sedamnaestog veka pretrpela je tronedeljnu opsadu u kojoj je izgubljeno trinaest hiljada ljudi, što zbog rata, a što zbog gladi i boleština.

Grof Drakula me je uputio u hotel „Zlatna kruna“, koji je, na moje veliko zadovoljstvo, bio staromodan. Želja mi je, naravno, da vidim što više starina te zemlje. Očigledno su me očekivali, jer kada sam se približio vratima, suočio sam se sa postarijom ženom trešnjine boje lica u uobičajenoj seljačkoj nošnji – belo donje rublje sa dugačkom dvostrukom keceljom, prednjom i stražnjom, od obojenog materijala, čak isuviše stegnutom da bi se moglo reći da je izgledala pristojno. Kada sam prišao, ona se naklonila i upitala: „Gospodin Englez?“ „Da“, odgovorih, „Džonatan Harker“. Ona se nasmeši i saopšti nešto jednom postarijem čoveku u beloj košulji kratkih rukava, koji ju je dopratio do vrata. On se udalji, ali se ubrzo vrati sa pismom:

„Moj prijatelju, dobro došli u Karpate. Nestrpljivo vas očekujem. Spavajte dobro noćas. Sutra u tri sata krenuće dilizansa za Bukovinu; rezervisano vam je mesto u njoj. Kod prolaza Borgo sačekaće vas moja kočija i dovesti do mene. Verujem da je vaše putovanje iz Londona srećno prošlo i da će vam prijati boravak u mojoj divnoj zemlji. Vaš prijatelj,

Drakula.“

Četvrti maj – Saznao sam da je moj domaćin dobio ovo pismo lično od grofa, koji mu je takođe naložio da mi u kočiji obezbedi najbolje mesto; na sva moja daljna raspitivanja o pojedinostima odgovarao je ćutanjem i pretvarao se da ne razume moj nemački. To nije bilo istina, jer do tada me je odlično pratio; bar je tačno odgovarao na postavljena mu pitanja, a sada se pretvarao kao da je to bilo sasvim slučajno. On i njegova žena, starica koja me je primila, preplašeno su razmenjivali poglede. Promrmljao je da je novac bio poslat u pismu i da on ništa više ne zna. Kada sam ga upitao da li poznaje grofa Drakulu i da li mi može bilo šta reći o njegovom zamku, oboje se, on i njegova žena, prekrstiše i odvrtiše da baš ništa ne znaju, te odbiše dalje da govore. Bližilo se vreme polaska, tako da nisam imao vremena da se raspitam kod nekog drugog. Sve mi je to izgledalo veoma tajanstveno i ni u kom slučaju utešno.

Upravo pre polaska starica se popela u moju sobu i upitala me prilično histeričnim glasom:

„Morate li da idete? Oh! Mladi gospodine, morate li da idete?“ Bila je toliko uzbuđena da je smetnula s uma i ono malo nemačkog što je znala, pa ga je mešala sa nekim drugim jezikom, koji mi je bio sasvim nepoznat. Jedino sam mogao da je pratim postavljajući mnoga pitanja. Kada sam joj rekao da moram smesta da krenem i to važnim poslom, ona me ponovo upita:

„Znate li koji je danas dan?“ Odgovorih da je četvrti maj. Ona odmahnu glavom pre nego što ponovo progovori:

„Oh da! To znam, to znam! Ali znate li *koji* je dan?“ Pošto sam joj odgovorio da ne razumem, ona nastavi:

„Danas je dan uoči Svetog Đorđa. Zar ne znate da će noćas, kada izbije ponoć, sva zla sveta biti u punom zamahu? Znate li kuda idete i u šta se upuštate?“ Bila je očigledno veoma pometena, tako da pokušah da je utešim, ali bez uspeha. Na kraju se spustila na kolena i stala da me preklinje da ostanem ili da bar pričekam dan-dva pre nego što krenem. Sve je to izgledalo veoma glupo, ali nisam se osećao baš prijatno. Međutim, posao sam morao obaviti i nisam smeo da dopustim da me bilo šta omete u tome. Zato pokušah da je podignem i rekoh, što sam ozbiljnije mogao, da joj zahvaljujem, ali da mi je dužnost najpreča i da moram da idem. Ona tada ustade, obrisala oči i, skinuvši raspeće sa vrata, ponudi mi ga. Nisam znao šta da radim, jer engleski sveštenici su me učili da na takve stvari gledam kao na neku vrstu idolopoklonstva, pa ipak činilo mi se da bi bilo veoma nezahvalno od mene da odbijem staricu koja je mislila samo najbolje i bila u takvom duševnom stanju. Primetila je, čini mi se, prisnenak sumnje na mom licu, jer mi je sama stavila brojanice oko vrata i rekla: „Radi tvoje majke“, a zatim je izašla iz sobe. Ispisujem ovaj dnevnik dok čekam na kočiju, koja, razume se, kasni; raspeće mi je još uvek oko vrata. Da li zbog staričinog straha, mnogih avetinjskih običaja ovog mesta ili zbog samog raspeća, ne znam, ali um mi nije tako bezbrižan kao obično. Ako ova knjiga ikada stigne do Mine pre mene, neka joj prenese moje zbogom. Evo kočije!

Peti maj. Zamak – Sivilo jutro je minulo i sunce se uzdiglo visoko iznad udaljenog obzorja koje izgleda nazubljeno drvećem ili brdima, ne znam tačno čime jer toliko je udaljeno da se velike i male stvari mešaju. Nisam pospan, a neće me pozvati dok se ne probudim, te tako pišem dok mi san ne dođe na oči. Treba pribeležiti mnoge čudne stvari, a da onaj ko ih bude čitao ne bi pomislio da sam preobilno ručao pre odlaska iz Bistrice, dozvolite mi da tačno navedem šta sam jeo. Pojeo sam nešto što nazivaju „lopovski odrezak“ – komadići slanine, luka i govedine, začinjeni alevom paprikom, nanizani na štapiće i pečeni nad vatrom; veoma jednostavan način pripremanja mesa kakav primenjuju i londonski prodavci kuvane konjetine! Pio sam vino po nazivu „zlatni medijaš“ od koga trne jezik, što, međutim, nije neprijatno. Popio sam svega nekoliko čaša i ništa više.

Kada sam se popeo u kočiju, vozač još nije bio na mestu, i ja ga spazih kako razgovara sa gazdaricom. Očigledno su pričali o meni, jer su svaki čas pogledavali u mom pravcu, a nekoliko ljudi koji su sedeli na klupi pred ulazom – čiji naziv znači „nosač reči“ – okupilo se oko njih da bi bolje čuli o čemu razgovaraju. Zatim me pogledaše, i to većina njih sažaljivo. Mogao sam da čujem mnoge reči koje su neprestano ponavljali, strane reči, jer bilo je u gomili mnogo nacionalnosti; tiho sam izvadio iz torbe poliglotski rečnik da bih pogledao šta znače. Moram reći da me njihovo značenje nije baš razveselilo, jer među njima su se nalazili izrazi kao „ordog“ – sotona, „pokol“ – pakao, „stregoica“ – veštica, „vrolok“ i „vlkoslak“ – obe označavaju istu stvar, jedna je slovačka, a druga srpska: vukodlak ili vampir. (*Podsetnik*: moram se raspitati kod grofa o ovom sujeverju.)

Kada smo krenuli, gomila oko vrata krčme, koja je do tada veoma narasla, napravi znak krsta i uperi u mene po dva prsta. Uz malo napora nagovorih jednog momka saputnika da mi kaže šta su time hteli; isprva nije hteo da odgovori, ali kada je saznao da sam Englez, on objasni da su to bile čini ili zaštita protiv uroka. To mi nije bilo baš prijatno da čujem, sada kada sam upravo krenuo na jedno nepoznato mesto da se sastanem sa nepoznatim čovekom; ali

svi su izgledali tako dobrodušni, tako puni sažaljenja i saosećanja, da me je sve to dirnulo. Nikada neću zaboraviti poslednji pogled koji sam bacio na dvorište krčme i na gomilu živopisnih prilika koje se krste i stoje oko širokog, zasvođenog ulaza, sa pozadinom od bogatih krošnji oleandera i narandžinog drveća zasadenog u zelenoj buradi grupisanoj na sredini dvorišta. Tada naš vozač, čije su široke platnene gaće prekrile ceo prednji deo sedišta – „gotza“ su ih nazivali – pucnu velikim bičem nad četiri mala konja koji istovremeno jurnuše i mi krenusmo na put.

Ubrzo sam zaboravio na avetinjski strah jer smo prolazili kroz predivne predele, mada ga sigurno, da sam znao jezik ili jezike kojima su govorili moji mladi saputnici, ne bih baš tako olako smetnuo s uma. Pred nama se protezala zelena talasasta zemlja puna šuma i šumaraka, sa ponekim strmim obronkom krunisanim grupicama drveća ili seljačkih kuća. Kuće su se odlikovale praznim zabatima koji su se završavali kod puta. Posvuda je bilo raskošnih voćki u cvatu – jabuka, šljiva, krušaka, trešanja; dok smo se vozili pored njih, mogao sam da vidim zelenu travu pod drvećem prošaranu otpalim laticama. Između zelenih brežuljaka predela koji nazivaju „Srednjozemlje“ krivuda put koji se gubi kada zađe za neku krivinu, obraslu gustom travom, ili kada ga prekinu zaostali ogranci borovih šuma, koji se ponegde spuštaju niz strane brda poput plamenih jezičaka. Put je bio neravan, ali ipak se činilo da letimo po njemu u grozničavoj žurbi. Tada nisam mogao da shvatim šta je uzrok te žurbe, ali vozač je očigledno želeo da što pre stigne do prolaza Borgo. Rečeno mi je da je ovaj put leti odličan, ali da još nije bio doveden u red posle zimskih snegova. U tom pogledu stvar se razlikovala od uobičajenog stanja na putevima u Karpaticima, jer stara je tradicija da se oni ne održavaju baš u najboljem redu. Stari gospodari nisu ih popravljali da Turci ne bi pomislili kako se pripremaju da dovedu strane trupe i tako pospeše rat, koji je uvek bio na pomolu.

S one strane zelenih, nabreklih brežuljaka Srednjozemlja uzdizali su se moćni obronci obrasli gustom šumom sve do uzvišenih litica samih Karpata, koje su stremile u visine desno

i levo od nas, dok ih je popodneвно sunce jarko obasjavalo i isticalo uzvišene boje ovog divnog planinskog venca; tamnoplavu i skerletnu u senkama vrhova, zelenu i smeđu na mestima gde se trava mešala sa stenjem. U pozadini se prostirala beskrajna perspektiva nazubljenih gromada i šiljatih čuka, koja je iščezavala, u daljini, tamo gde su snežni vrhovi moćno stremili u vis. Mestimično su se nazirale poveće naprsline u planinama, kroz koje se, kada sunce počne da zalazi, na mahove vidi beli odsjaj vode što se obrušava. Jedan od mojih saputnika dodirnu mi ruku kada zavismo za podnožje nekog brda i kada nam se otvori vidik na visoki, snegom pokriveni vrh planine koji kao da se nalazio pravo ispred nas sve vreme dok smo krivudali serpentinama:

„Pogledajte! Išten sek!“ – Božje prebivalište – i on se pobožno prekrsti. Dok smo nastavljali da krivudamo putem bez kraja, sunce je tonulo sve niže iznad naših leđa, a senke večeri počele su da puze uokolo. Ovom utisku je doprinomio i snežni planinski vrh na kojem se još zadržao zalazak sunca, tako da je izgledao kao obliven nežnohladnom ružičastom bojom. Pokatkad bismo prošli pored Čeha i Slovaka, odevenih u živopisne nošnje, i ja primetih da među njima preovlađuje bolna gušavost. Pokraj puta nalazilo se mnogo raspeća i moji saputnici su se svi krstili kada bismo pored njih prolazili. Pred ponekim klečali su seljak ili seljanka, koji se čak ne bi ni okrenuli dok smo promicali, pa sam stekao utisak da su se potpuno predali pobožnosti i da su sasvim isključeni iz spoljnog sveta. Za mene je bilo mnogo novih stvari: na primer, plastovi sena u drveću i mestimično raštrkane skupine prekrasnih breza, čija su se bela stabla presavijala poput srebra kroz nežno zelenilo lišća. Često smo prolazili pored lakih kola – običnih seljačkih taljiga, sa dugačkom, zmijolikom kičmom, sagrađenih da odgovaraju lošem putu. Na njima je obavezno sedela poveća grupa seljaka koja se vraćala kući, Čeha sa belim i Slovaka sa raznobojnim ovčjim kožama; ovi poslednji su poput kopalja nosili toljage sa sekirom na kraju. Sa dolaskom večeri postajalo je hladnije, a sve gušći sumrak kao da se stapao u nerazlučivu izmaglicu, mračne mase drveća, hrastova, bukava i borova; no, mrak se najpre spuštao u

doline, duboko usečene između obronaka brda, kojima smo se kretali prema Prolazu, gde se još zadržao pozni sneg. Ponekad bi, pošto je put bio utrt kroz borovu šumu, koja je u tami izgledala kao da se sklapa nad nama, velike količine sivila, koje su ponegde prekrivale drveće, stvarale čudnovato zlokobna i svečana dejstva, koja bi ponela misli i izoštreu uobrazilju, raskriljene ranije te večeri, kada je sunce na zalasku pretvorilo u čudan reljef avetinjske oblake koji u Karpatima kao da neprekidno prolaze povrh dolina. Ponekad su brda bila tako strma, da su konji, uprkos vozačevoj žurbi, bili u stanju samo lagano da se kreću. Poželeh da siđem i hodam pored njih, kao što to činimo kod kuće, ali vozač nije hteo ni da čuje. „Ne, ne“, reče on, „ovde ne smete da idete pešice; psi su isuviše divlji“, a zatim dodade očigledno sračunato zajedljivu opasku, jer se osvrnuo oko sebe, tražeći na okolnim licima smešak odobravanja: „Ali verovatno će vam se ionako dogoditi mnogo toga pre nego što odete na počinak“. Zaustavio se samo jednom, i to na nekoliko trenutaka, da bi upalio svetiljke.

Kada se smrklo, poraslo je uzbuđenje među putnicima i oni stadoše jedan za drugim da razgovaraju sa vozačem, želeći kanda da još više ubrza. Ovaj je odista nemilosrdno šibao konje dugačkim bičem i divljim povicima ohrabrenja podsticao ih da ulože što veći napor. A onda, kroz tamu ugledah trag neke sive svetlosti pred nama, kao da je negde u brdima postojao procep. Uzbuđenje među putnicima još više poraste; luda kočija poskakivala je na svojim velikim kožnim oprugama i njihala se poput čamca na olujnom moru. Morao sam čvrsto da se pridržavam. No, put uskoro postade ravniji i mi poletesmo njime. Planine kao da su se približavale sa obe strane i nadnosile nad nama; ulazili smo u prolaz Borgo. Jedan za drugim, putnici stadoše da mi nude poklone koje su mi gurali u ruke sa ozbiljnošću koja nije trpela pogovora; bili su prilično čudni i raznovrsni. Svaki je, međutim, dat kao znak priprostog ali snažnog verovanja, uz ljubaznu reč i blagoslov. Sva darivanja bila su praćena onom čudnom mešavinom strašljivih pokreta koje sam video i pred hotelom u Bistrici – znak krsta i zaštite protiv uroka. Dok smo prolazili kroz Borgo, vozač se nagnuo napred, a

putnici su, svaki sa svoje strane, istezali vratove preko ivice kočije, znatiželjno buljeći u tamu. Bilo je očigledno da se nešto veoma uzbudljivo ili događa ili iščekuje, ali mada sam se raspitivao kod svakog putnika ponaosob, niko nije želeo da mi pruži ni najmanje objašnjenje. Ovo stanje uzbuđenja potraja izvesno vreme dok najzad ne ugledasmo otvor Prolaza na istočnoj strani. Tamo su se, u visinama, valjali tamni oblaci i u vazduhu se osećao težak pritisak predstojeće grmljavine. Činilo se kao da je planinski venac odvajao dva podneblja i da smo upravo stigli u ono olujno. Sada sam i ja stao da izvirujem napolje, tražeći pogledom prevozno sredstvo koje je trebalo da me odveze do grofa. Svakog trenutka sam očekivao da ugledam sjaj svetiljki kroz mrak; ali svuda beše tama. Jedina svetlost poticala je od treperavih zraka naših vlastitih fenjera, pri kojoj se para iz nozdrva zadihanih konja podizala u obliku belog oblaka. Sada smo mogli da vidimo peskoviti beli put koji se prostirao pred nama, ali na njemu nije bilo ni traga od nekog vozila. Putnici se povukoše, ispuštajući uzdahe zadovoljstva što je donekle izgledalo i kao da ismevaju moje razočaranje. Već sam počeo da razmišljam šta mi valja činiti, kada vozač, pogledavši na sat, saopšti nešto ostalima što sam jedva uspeo da čujem, jer je bilo izrečeno veoma tihim i prigušenim glasom. Čini mi se da je kazao: „Sat pre vremena“. Tada se okrenu prema meni i reče na još gorem nemačkom nego što je moj:

„Ovde nema nikakve kočije. Gospodina ipak ne očekuju. On će sada nastaviti put do Bukovine i vratiće se sutra ili prekosutra; bolje prekosutra“. Dok je govorio, konji počеше da njište, frkću i divlje se propinju, tako da je vozač morao da ih zaustavi. I tada, kroz zapevajuće uzvike seljaka i sveopšte prekrštavanje, začu se iza nas laka kočija sa četiri upregnuta konja, koja nas dostiže i nastavi da vozi uporedo sa nama. Zahvaljujući odblescima naših fenjera, kada bi njihovi zraci pali na konje, mogao sam da vidim da su crni kao ugalj i da su to divne životinje. Terao ih je visok čovek, sa dugom, smeđom bradom i velikim, crnim šeširom, kojim je izgleda skrivao lice od nas. Uspeo sam da vidim samo sjaj veoma

svetlucavih očiju, koje su mi se učinile, kada se okrenuo prema nama, crvene pri svetlosti fenjera. On reče kočijašu:

„Poranio si noćas, prijatelju“.

Čovek promuća odgovor: „Gospodinu Englezu se žurilo“. Na to neznanac uzvrat:

„Zato si, pretpostavljam, želeo da ga odvedeš u Bukovinu. Ne možeš me obmanuti, prijatelju; znam ja i previše, a i konji su mi brzi“. Dok je govorio, osmehivao se, tako da je svetlost fenjera padala na njegova tvrda usta sa veoma crvenim usnama i ostrim zubima, belim poput slonovače. Jedan od mojih saputnika došapnu drugome stih iz Birgerove *Leonore*:

„Denn die Todten reiten schnell...“

(„Jer mrtvi brzo putuju...“)

Čudni vozač beše očigledno čuo te reči, jer podiže pogled, blistavo se osmehujući. Putnik okrenu lice od njega i istovremeno ispruži dva prsta i prekrsti se. „Dodaj mi gospodinov prtljag“, reče vozač i ubrzo moje torbe behu prebačene u laku kočiju sa prekomernom revnošću. Ja zatim siđoh kroz bočna vrata, a kako se laka kočija nalazila veoma blizu, vozač mi pomože, uhvativši me za ruku šakom snažnom poput čeličnih klešta; mora da je bio čudesno snažan. Bez reči povuče uzde, konji se okrenuše i mi nestadosmo u tami Prolaza. Kada se osvrnuh, ugledah u svetlosti fenjera paru iz nozdrva konja koji su vukli kočiju i na njoj projektovana obličja mojih bivših saputnika koji su se krstili. Vozač zatim pucnu bičem, pokrenu konje i oni se izgubiše na putu za Bukovinu.

Čim oni utonuše u tamu, mene obuze čudna jeza i čamotinja; no, istog časa preko ramena mi beše prebačena kabanica, a preko kolena pokrivač. Vozač mi se obrati na odličnom nemačkom:

„Noć je sveža, gospodine, i moj gospodar grof naredio mi je da vodim računa o vama. Ispod sedišta se nalazi boca šljivovice (nacionalna rakija od šljiva), ako vam zatreba.“ Nisam je okusio, ali ipak je bilo prijatno znati da je tu. Osećao sam se pomalo čudno, a prilično zaplašeno. Mislím da bih izabrao bilo kakvu alternativu,

da je ona postojala, umesto da nastavim to noćno putovanje u nepoznato. Kočija žurno produži putem, a zatim napravi pun krug i stade da se vraća. Kada se to ponovilo, pretpostavih da prolazimo stalno istim putem, te zato uočih jednu nepomičnu tačku i ubrzo utvrdih da sam bio u pravu. Želeo sam da priupitam vozača šta sve to znači, ali sam se uistinu plašio da to uradim, jer sam mislio da bilo kakvo protivljenje, upućeno sa mesta na kojem sam se nalazio, ne bi imalo svrhe u slučaju da je ovo vrtenje ukруг izvođeno namerno. Uskoro, međutim, zapitah se koliko bi moglo da bude časova i upalih šibicu da pri njenom plamenu pogledam na sat; za nekoliko minuta beše prošla ponoć. To me prilično prenerazi. Opšte praznoverje vezano za ponoć očigledno je u meni uzelo maha zahvaljujući skorašnjim iskustvima. Čekao sam s bolesnim osećanjem neizvesnosti.

Tad poče da zavija pas pred nekom od seljačkih kuća daleko duž puta. Otegnuto cviljenje slično agoniji kao da je bilo izazvano strahom. Istim zvukom oglasi se i drugi pas, pa još jedan i još jedan. Ubrzo se razleže hor divljeg zavijanja, nošen vetrom koji je sada nežno uzdisao kroz Prolaz. Činilo se da dopire odasvud i da se prostire do udaljenosti gde je samo mašta mogla da dosegne kroz turobnost pomrčine. Kad se zavijanje dobrano razglasilo, konji počeše da se propinju i povlače, ali vozač im reče nekoliko umirujućih reči i oni se primiriše; no, ipak su se i dalje tresli i znojili kao da su za sobom upravo ostavili strah koji su iznenada pretrpeli. Zatim, na velikoj udaljenosti od nas, sa planina koje su nas okruživale, poče glasnije i oštrije zavijanje vukova koje je ostavilo isti utisak i na mene i na konje; mene spopade nagon da iskočim iz kočije i potrčim, a oni ponovo stadoše da uzmiču i da se divlje propinju, tako da je vozač morao da upotrebi svu svoju ogromnu snagu da ih spreči da se ne otrgnu. Za nekoliko minuta, međutim, uši mi se navikoše na taj zvuk, a i konji se malo smiriše, tako da je vozač mogao da siđe i stane pred njih. Tepao im je, umirivao ih i šaputao im nešto u uši, kao što sam čuo da rade krotitelji konja, sa izvanrednim uspehom, jer zahvaljujući njegovim milovanjima oni postadoše ponovo sasvim pokorni, mada su još uvek podrhtavali.

Vozač se ponovo pope na svoje mesto i cimnuvši uzde nagna zapregu u trk. Ovog puta, nakon što smo stigli na drugu stranu Prolaza, on iznenada zaokrete nadole, uskim kolskim putem koji je naglo skretao udesno.

Uskoro smo bili opkoljeni drvećem, koje je mestimično pravilo lukove nad putem, tako da mi se činilo da prolazimo kroz neki tunel, a zatim, ponovo počеше da nas odvažno čuvaju velike namrgođene stene sa obe strane. Iako smo bili zaklonjeni, mogli smo da čujemo kako se podiže vetar, jer je ječao i zviždao kroz stenje, a grane drveća su se sudarale dok smo prolazili. Postajalo je sve hladnije i divan, pahuljasti sneg poče da pada, tako da smo uskoro i mi i sve oko nas bili pokriveni belim pokrivačem. Oštar vetar još uvek je do nas donosio lavež pasa, mada sve slabije kako smo se udaljavali putem. No, zavijanje vukova čulo se sve jače i jače, kao da su nam se približavali sa svih strana. Užasno sam se prepaao, a i konji su delili moj strah; ali vozač nije bio ni najmanje uzbuđen. I dalje je okretao glavu levo i desno, ali ja ništa nisam mogao da vidim kroz tamu.

Iznenada, s naše leve strane, ugledah slabo svetlucanje plavičastog plamena. Istog trenutka spazio ga je i vozač; on zaustavi konje i, skočivši na zemlju, nestade u pomrčini. Nisam znao šta da radim, i to zbog sve bližeg zavijanja vukova, ali dok sam se predomišljao šta da učinim, vozač se iznenada ponovo pojavi i bez reči zauze svoje mesto, te nastavismo putovanje. Mislim da sam zaspao i počeo da sanjam o ovom događaju, jer se on, kako mi se čini, stao beskonačno da ponavlja. Kada sad razmišljam o tome, sve mi izgleda kao neka strašna noćna mora. Jednom se plamen pojavio tako blizu puta da sam uprkos tami koja nas je okruživala mogao da posmatram vozačeve pokrete. On se hitro uputio prema mestu gde se plamen uzdizao – mora da je bio veoma slab, jer nije obasjavao okolinu – i sakupivši nekoliko kamenica rasporedio ih je u obliku neke naprave. U jednom trenutku stvorio se čudan optički efekat: kada je vozač stao između mene i plamena, nije ga uopšte zaklonio, jer sam i dalje mogao da vidim avetinjsko svetlucanje nepromenjene jačine. To me je iznenadilo, ali kako je

pojava bila samo trenutna, pomislio sam da su me oči prevarile zbog prekomernog naprezanja da nešto dokučim kroz mrak. Tada, za izvesno vreme, plavi plamenovi prestadoše da se pojavljuju i mi požurismo kroz tamu, sa svih strana praćeni zavijanjem vukova, koji kao da su nas pratili u pokretnom krugu.

Kada se jednog trenutka vozač udaljio više nego ikada ranije, konji počеше jače da drhte, frkću i njište od straha. Nisam video razlog za to, jer je zavijanje vukova potpuno prestalo, ali baš u tom trenutku pojavio se mesec, jezdeći kroz crne oblake iza šiljate kreste isturene i borovima prekrivene stene, te ja pri njegovoj svetlosti ugledah oko nas krug vukova, belih zuba i isplaženih crvenih jezika, sa dugačkim, snažnim udovima i kudravom dlakom. Stotinu puta su groznije izgledali u užasnoj tišini nego kada su zavijali. Bio sam ukočen od straha. To se dešava samo onda kada se čovek suoči sa takvim užasima čije pravo značenje nije u stanju da shvati.

Vuci svi odjednom stadoše da zavijaju kao da je mesečina imala neki poseban uticaj na njih. Konji su poskakivali i propinjali se, bespomoćno se osvrćući unaokolo i prevrćući očima tako da mi je bilo teško čak i gledati, ali živi zid užasa okruživao ih je sa svih strana i oni su hteli-ne hteli morali da ostanu u sredini. Pozvah kočijaša da se vrati, jer mi se činilo da nam jedini spas leži u probijanju obruča, a želeo sam i da mu omogućim povratak. Vikao sam i udario po bokovima lake kočije, nadajući se da ću bukom uplašiti vukove koji su se nalazili s te strane, kako bih mu pružio priliku da stigne do kola. Kako je tamo dospeo, ne znam, ali začuh njegov zapovednički glas i, pogledavši u pravcu zvuka, ugledah ga kako stoji na putu. Na razmahivanje njegovih dugačkih ruku, kojima kao da je otklanjao neku neopipljivu prepreku, vuci stadoše da u tišini uzmiču. Upravo u tom trenutku, jedan veliki oblak pređe preko lica meseca, tako da se ponovo nađosmo u tami.

Kada sam ponovo uspeo nešto da razaznam, vozač se već penjao u laku kočiju, a vukova više nije bilo. Sve ovo beše vrlo čudno i neobjašnjivo, pa me obuze užasan strah te nisam smeo ni reč da izustim, niti da se pomerim. Vreme kao da je bilo beskonačno dok smo napredovali putem, sada u gotovo potpunoj

tami, jer su kotrljajući oblaci zatamneli mesec. Nastavismo da se penjemo, povremeno se naglo spuštajući, ali uglavnom smo išli naviše. Iznenada postadoh svestan činjenice da vozač uvlači konje u dvorište prostranog, ruševnog zamka, kroz čije visoke, tamne prozore nije dopirao ni zrak svetlosti i čiji su slomljeni grudobrani predstavljali iskrzanu liniju naspram mesečinom osvetljenog neba.